RESUL RIZA

SEÇİLMİŞ ŞİİRLER

Türkçesi : İldeniz Kurtulan

cem yayınevi

RESUL RIZA'NIN
SEÇİLMİŞ ŞİİRLERİ

ŞİİR DİZİSİ

RESUL RIZA'NIN
SEÇİLMİŞ ŞİİRLERİ
Resul Rıza
Yayımlayan: Cem Yayınevi
Birinci bası: Aralık 1993/Dizgi: Cem Yayınevi
Baskı: Başaran Matbaası
Cem Yayınevi: Küçükparmakkapı İpek Sokak No:11
80060 Taksim-İstanbul
Tel.: 243 20 23 - 243 05 50 • Faks: 244 15 33

RESUL RIZA

RESUL RIZA'NIN SEÇİLMİŞ ŞİİRLERİ

Çeviren
İldeniz Kurtulan

cem yayınevi

RESUL RIZA

Çağdaş Azerbaycan edebiyatının güçlü şairi, Resul Rıza 1910 yılında Göyçay kentinde doğdu ve 1981 yılında Bakû'de ebediyete göçtü.

İlk öğrenimini Göyçay'da gördükten sonra Resul Rıza öğrenimini Moskova'da sürdürdü. 1930 yılında Bakû'ya gelip yerleşti. Bakû'de «Genç İşçi» gazetesinde çalıştı. Sanatçının ilk «Şiirler Mecmuası» 1932'de basıldı. «Kanatlar» şairin yayınlanan ikinci yapıtıdır. Şiirleri sevilip merakla okunan sanatçının sonraki yıllarda birçok kitabı basıldı. «Ölümsüz Kahraman», «Vatan», «Öfke ve Sevgi», «Öç», bunlardan bazılarıdır.

1937 yılında kendisi gibi ünlü bir şair olan Nigar Refibeyli ile evlendi.

İlk şiirlerinden başlayarak yapıtlarının özgünlüğü ve yeniliğiyle ilgi uyandıran sanatçı, bu çığırda başarıyla ilerledi. Bugün hâlâ Azerbaycan'da Resul Rıza en çok sevilen ve en çok okunan bir halk şairidir.

Resul Rıza'nın şiirleri insan severlik emelinde biçim bakımından fütürist ve içerik bakımından toplumsal çizgidedir. Dili oldukça renkli ve varsıldır; önceki şairlerin diline göre, kavram, tını ve anlam bakımından önemli ayrılıklar taşır.

Azeri şiirine kısa ve basit bir görünüm kazandırdı Resul Rıza. Vezin, kafiye ve belli kuralları kaldırması, yeni yetmelerce çok tartışıldı.

Nâzım Hikmet'in yakın dostuydu. Nâzım onu çok severdi ve onu etkilediği de yadsınmaz.

Bu kitaptaki şiirleri, Resul Rıza'nın 1990 yılında Bakû'de basılan «Çınarın Ömrü» adlı kitabından, oğlu ünlü yazar Anar'ın izni ve seçimiyle Türk okurunun zevkine varacağı Türkçe'ye çevirdim. Yalnız «Ben İsterim» adlı şiir, ünlü şair Ataol Behramoğlu tarafından Türkçeleştirilmiştir.

İldeniz KURTULAN

RESUL RIZA İÇİN NE DEDİLER?

Resul Rıza, gerek halk, gerekse klasik edebiyata derin saygı duyan, benzersiz bir şair, Azerbaycan şiirinin büyük yenilikçisiydi.

Nâzım HİKMET

Azizim Resul, yapıtlarınızı çok seviyorum. Son kitabınızı hayranlıkla okuyorum.

Dimitri ŞOSTAKOVİÇ
(Ünlü Rus bestecisi)

Resul Rıza, yapıtlarının köhnelme korkusu olmayan sanatçılardandır. Her gün, dünden daha yeni, daha varsıl.

Kara KARAYEV
(Ünlü Azeri bestecisi)

Aziz Resul Hoca; dönemimizin en fazla saygı duyduğum şairlerinden birisiniz. İlham dolu düşünceler ve imgeleriniz için sağ olun.

Cengiz AYTMATOV

Kanada'da şiir az okunur. Şiir kitapları çok seyrek durumlarda yeni baskılar yapar. Oysa Resul Rıza'nın şiirlerinin yüksek hümanist yapısı öyle özgün ki, Kanada ve ABD'de on binlerce okur birkaç ayda kitaplarını tüketti.

Dizon CARTER
(Kanadalı yazar)

Resul Rıza halkımızın yetiştirdiği eşsiz simalardan biridir. Gerek sanat, gerekse yaşamında her zaman çığırında yürüdü. Her zaman yüreğinin sözünü dinledi. Hiçbir eksiği yoktu. Sözü de tamdı, emeli de. Öfkesi de tamdı, sevgisi de.

Bahtiyar VAHAPZADE

Dilimizin tüm inceliklerini olağanüstü bir biçimde duyan ve anlayan, onun şirin tadını, rengini, tınlamasını ustaca işleyen Resul Rıza, Azerbaycan şiirini gereken düzeye yükseltebildi.

Sanatın zor yollarında Resul Rıza, bana göre, en yüksek amaca hizmet etmenin en güzel örneği olmuş, en güzel örneğidir ve en güzel örneği olarak kalacaktır.

Mehmed ARAZ

Resul Rıza, gerek parlak kişiliği, gerekse görkemli şiiriyle Azerbaycan edebiyat tarihinde özgün bir olgudur. Onun benzersiz yapıtları, son derece varsıl şiiri de onun benzersiz kişiliğinin bir devamıdır. Şiiri ölümsüzdür, en az bin yıllık Azerbaycan şiir tarihinde en nadir olaylardan biridir.

Halil Rıza ULUTÜRK

–RESUL RIZA İLE NİGAR–

Birdenbire oldu
Yaz güzelliğinde anlamadılar bile birazcık
Sevgiyi bölüştüler

O savaş yılları içre
Biri gökyüzüydü, öbürü yeryüzü
Dağları bölüştüler.

Yazdılar, yazdılar güneş yükselene dek,
Gerçeği.
Toplum mutluluğunu bölüştüler.

Ayrı odalardaydılar sayrılarevinde.
Biri gövdesiyle duymuştu kimse söylemeden.
Öbürünün günler önce soluksuz kaldığını.
Ölümü bölüştüler.

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

BEN İSTERİM

Türkçesi: Ataol Behramoğlu

Ben isterim ki,
Bulutlar ağlasın,
Çocuklar ağlamasın.
Hiçbiri öksüzlük,
yetimlik duymasın.
Ben isterim ki
Konuşsun her çiçek,
kendi dilince.
Silahların
kesilsin sesi.
Ben isterim ki,
soğuğa, karanlığa,
kapansın kapılar,
gözler kapanmasın,
sözler kapanmasın.
Ben isterim ki,
yangınlar sönsün,
umutlar sönmesin.
Erişsin her meyve
kendi çağında.
Yüreklere
acı söz değmesin.
Ben isterim ki,
eğilsin dallar,
bereketten.
İnsanoğlu
başını eğmesin,

utançtan, ya da güçsüzlükten.
Ben isterim ki
gözyaşı gibi,
aksın pınarlar
berrak, duru,
toprağın üzerinde.
Pınar gibi
Akmasın gözyaşı,
yeryüzünün hiçbir yerinde.
Ben isterim ki
Her şey eğilsin
insanın önünde.
İnsan insana tutsak olmasın.
Ben isterim ki
bir yıldızlar
kalsın uykusuz,
insanlar yatıp dinlensinler.
Taze bir güçle
başlamak için,
umutlu sabaha.
Ben isterim ki,
sevinç, mutluluk
bol olsun.
Yürekten yüreğe,
ülkeden ülkeye
açık yol olsun.

ÇINAR

Gece geçmiş, yıldızlar ak, gök kara,
Dayanmışım kocaman bir çınara.
Bir yanımda yaşam, sanki akar su,
Kaçmış bugün tabiatın uykusu.
Pınarlarda serin yelin hoş sesi,
Yaprakların hazin hazin nağmesi.
Yüreğim kanatlanmış bir kuş gibi,
Hep çırpınır avuntusuz, sinirli.
Yüksek çınar dallar salmış, kol atmış,
Ömür boyu çok asırlar kocaltmış.
Görkeminde karlı dağlar vakarı,
Başı bütün ağaçlardan yukarı.
Tufan kopar, yağmur yağar, kar döker,
Od kamçılı yıldırımlar kök söker.
Bazen çayda taşlar taşı kovalar.
Selde gider gök çimenler ovalar.
Boran yarar sinesini dağların,
Sular oyar bünyesini bağların.
Kervan çeker gökte kara bulutlar.
Tipi kopar, ayaz keser, buz donar.
Han çınarın eğmez mağrur başını,
Kimse bilmez han çınarın yaşını.
Gece kara, kalktım düşündüm biraz,
Dedim neden ulu çınar yıkılmaz?
Birden çınar dile geldi, dedi bak!
Bu toprağa derinden kök salarak,
Her tarafa uzatmışım kolumu,
Evlatlarım bürümüş sağ, solumu.
Böyle mağrur yükselmeye haklıyım,
Ben kökümle bu toprağa bağlıyım.

Yalta 1935

BELKİ

Gözlerine de ki,
Girmesinler düşüme,
Ne hüzünlü,
Ne sevinçli
Ne tatlı vaadlarla.
Dudaklarına de ki,
Çekilsinler hayalimden,
Fısıltılı,
İmalı,
Sitemli.
Yaşam yılları
Omuzuma yüklenmiş,
Üst üste,
Ne gam!
Gel bir ebedi an,
Seninle,
El ele,
Söz söze,
Kafa kafaya verelim,
Belki tüm geçip giden günler,
En güzel günün başlangıcıymış.
Belki de bu tedirginlik,
Bu küsüşmeler,
Sevişmenin sınavı,
Bağlılığın sesiymiş.

1966

MUTLULUK

İki el kapattı gözlerimi,
Söndü ışığı dünyamın,
Bu ufuksuz,
bu sahilsiz,
bu dipsiz karanlıkta
seni gördüm.
Ellerin anlattı bana,
gözlerinin gülüşünü,
dudaklarının, yüreğinin,
gülüşünü.
Ellerinin soluğu
öyle yumuşak, öyle ılıktı.
Dedim, kesin
gül üşümez.
Bir ömür kalsaydım böyle
ellerinin nurlu karanlığında
ülfetinin sarhoş kurbanlığında.
Seslerden uzak,
Renklerden uzak
Ellerinin okşayışından başka
Her tür isteklerden uzak.
Olaşılardan, olmalılardan uzak,
Dünyadan uzak.

Mayıs 1966

KARABAĞ – ANAYURDUM

Senin Adın

Sana Karabağ demişler,
Belki de kara bak! demişler,
dağlarına
yığılan kardan yana.
Belki kara bağ, demişler,
gölgeli pınarlarından yana.
Belki,
Dudakları susuzluktan
çatlak çatlak bir yolcu,
eteğinde sis biriken
ak zirvesi ovalardan görünen
Kırs dağına bakıp
özlemle, umutla
demiş, kara bak!
Karabak!
O günden beri adın kalmış,
Karabağ.
Adın kadimdir,
halkımın savaşım tarihi kadar.
Ezgilerin
övgüyle doldurur yüreğimi.
Yaşam yollarında dilekleri yaralanmış,
üzüntüden, katlanımdan,
kara bağır olmuş,
alnı açık yaşayan,
kuruntulu yüreğinde,
dileğini, umudunu taşıyan

insanlar dediler,
«Silinsin tarihten,
kuşakların kara bahtı!»
Güzeller güzeli,
Karabağ'ım benim!
Ninemin göç yolları
Dedemin sıvanmış kolları
Halkın nice yiğit oğul kızı
Sende doğmuş,
yine nice kahramanı sendedir.
Nice şirin ezginin tadı, tuzu,
gök yıldızı, yer yıldızı
Göğsündedir.
Granite dönmüş her ikisi de
teker teker altını da
Tanır dünya,
kanatlı şahini de,
adı ezgiye girmiş kızını da.
Kalbimdesin, gözümdesin
Nereye gitsem, nereye baksam
Benim yurdum Karabağ'ım!
Karabağ'ım

ŞARKILAR

İnsaf ta yahşı şeydir

Gözlerinin rengini dağlarda ahtarmışım,
Saçlarının etrini bağlarda ahtarmışım,
Yüreyimi üzen yar
Söz dememiş küsen yar
Ne dedim ki, incidin
De: bu ben yar, bu sen yar

Gönlüm neğmeli neydir,
Dilim dolu gileydir,
öldürdü nazın beni
İnsaf ta yahşı şeydir.

Gider bu güzellik, sana da kalmaz

Dağlar başı dumandır, yine dumandır, yar,
yine dumandır
Ayrılığın ölümden bana yamandır, yar,
bana yamandır
Söyle nedir bu edalar, bu işve, bu naz
Gider bir gün bu güzellik sana da kalmaz
Yalgızım, yalgız
Yalgızım, yalgız
Gel beni mühnete, oda salan vefasız
Söyle nedir, bu edalar, bu işve, bu naz
Gider, vallah, bu güzellik sana da kalmaz

Yüzüyümün kaşı firuzedendir

Yüzüyümün kaşı firuzedendir
Gönlüm açılmıyor, bilmem nedendir
Yaman günde dost elinden berk yapış
Dünyanın havesi geçip gidendir

Bizim dağlar, çöller hoş bir tamaşa
Sonalar göllerde gezerler goşa
Nece çetin olsa ömrün yolları
Birlikte onları vurarık başa

Duman geler çiskin düşer nem eyler
Yar yarın görmese gönlü gam eyler
Nece olum nazlı yardan aralı
Her bakışı kalba yüz melhem eyler.

KEMANE

Derler ki iki kardeş varmış,
Habil ile Kabil.
İlk kez Kabil kardeş kanı dökmüş.
O günden beri insanlık üstüne
cinayet karası çökmüş
Kesin kemane çalamıyordu Habil.
Çalabilseydi eğer,
ne araya kan girer,
ne kin husumet kalırdı.
Dinleyin Mirze Celil'in sözünü,
Ne düşmanlık güdün,
ne kavga dalaş!
İnsanda insanlığı uyarın,
Kemane çalın!
Kim ki kırsa kemaneyi
Helaldır kanı!

1967

KÜR VE ARAS

Kür'ün suyu bulanık süt gibi,
Aras'ın kızılımsı sarı.
Akıp gelir,
Burada kavuşur birbirine.
Kadim ana toprağın
Ayrı düşen evlatları
Önce sanki
Uzun yıllar özlemini taşır gibi
Birbirine bakarlar.
Bir yatağa girseler de,
Ayrı ayrı akarlar.
Sonra özlemli kollar,
Birbirine sarılır.
Kardeşler kucaklaşır.
Şimdi kim ayırabilir onları!
İki güç birleşip kudret olmuş,
akın olmuş.
Uzaklık yakın olmuş.
Ayrılık birlik olmuş
İkisi birleşip görkemle akar,
Ela gözlü Hazer'e doğru.
Şimdi kim ayırabilir onları?!

1961

YARALI KERKÜK'ÜN BUGÜNLÜ HOYRAT VE MANİLERİ

(aynen)

Bir yanım Mosul'dur
bir yanım Erbil,
bahtıma yazıldı
bu gara nisgil (1)
Çekdiyim ağrılı
İller(2) içinde
ne bed (3) geldi ganlı,
gadalı (4) bu il.

*

Bağdad'dan karvan gelir,
Derdli perişan gelir
Kimler gurban kesilib,
suların al gan gelir.

*

Mosul'un yolu daşdı,
Yollar gana bulaşdı
birbirinin genimi (5)
iki insan gardaşdı.

*

Kerkük üstü dumandı
Kerkük oda galandı (6)
Kerbela müsibeti
Buna bahsan yalandı.

Erbil'e
Yangın düşdü Erbil'e
höceti (7) kesmek olmaz
dava dalaş, herb ile

*

Erbil'e
karvan geder Erbil'e,
sirrini ele sahla
ne gardaş ne er bile.

*

Denize
dolu düşdü denize.
Namerd elin gurusun,
Nece gıydın Tebriz'e.

*

Dereler,
yastı, çuhur dereler.
Bağ salmadım ki, yadlar
meyvesini dereler.

*

Bu dağlar
Bu dereler, bu dağlar.
Kime neylemişdiler
sındırılmış (8) budağlar (9)

*

Ay buluddan göründü
yene gizlener indi.
Göyden bir demir düşdü,
bütün Kerkük diksindi. (10)

*

Terlan (11) uçtu, sar (12) geldi,
dolu kesdi gar geldi.
Eyvana kölge düşdü,
dedim yağılar (13) geldi.

*

Bağdad gızıl (14) gümüşdü,
Bağdad'a yangın düşdü.
Bele gara günleri
Bağdad haçag (15) görmüşdü.

*

Atlarım,
ilhı ilhı (16) atlarım.
Bir çetin güne düşdüm,
Ağladı hoyratlarım.

*

Nahçıvan'dan,
Tebriz'den Nahçıvan'dan,
Ağla gözlerim ağla!
Ayrıldın çoh cavandan (17)

*

Külek (18) esdi güneyden,
Bir nale (19) kopdu neyden.
Alov yağdı, köz yağdı,
gece ulduzlu göyden.

*

Kerkük'ün baş galası (20)
divarı daş galası.
Ölü ana yanında
Tökür gan yaş balası.(21)

*

Gara yeller esende,
elin derdi var sende.
Yeddi gurban keserem
Bu davalar kesende.

*

Ay batdı gün doğanda,
Nur zülmeti boğanda.
Kim görmüşdü buluddan
ölüm daşı yağanda.

*

Tufan gopdu guzeyden,
Gara buludlu göyden.
Bir od düşdü Kerkük'e
nale galhdı yüz evden.

*

Göyde ildırım çahar,
derelerden sel ahar.
Çoh sürmez bu garanlıg
seher olar, gün çıhar.

*

Göyün üzü bulud bulud,
Göye dırman, yağışdan tut.
Bir güman (22) var, bir de umud,
ağlama gözel, ağlama!

*

Hicran derdi yaman olur,
yollar çiskin, (23) duman olur.
her derde bir güman olur;
ağlama gözel, ağlama!

*

Durna geçir gatar gatar,
Gelir uzag gaggıltılar (24)
Her gecenin gündüzü var,
ağlama gözel, ağlama!

*

Kerkük üstü dumanı oldu,
abad evler viran oldu.
Aydın hava boran oldu,
ağlama gözel, ağlama!

*

Yele verme inamını,
könlündeki gümanını.
Pozsalar da sahmanını,(25)
ağlama gözel, ağlama!

*

Göy yüzünde şimşek çahdı
Erbil'den od alov galhdı
Kimler yazdı, bele bahdı
ağlama gözel, ağlama!

*

Yandı Dede Gürgür, Mosul,
Oda girdi bütün sağ sol
Gurban getdi nece oğul,
ağlama gözel, ağlama!

*

Ağlayan çoh, gülen hani?
Göz yaşını silen hani?
Matem tutub bu dünyanı
ağlama gözel, ağlama!

1980

1- Keder. 2-Yıllar. 3-Kötü. 4-Dert. 5-Karşıt. 6-Büründü. 7-İddia. 8-Kırılmış. 9-Dallar. 10-Sıçradı. 11-Kartal. 12-Güvercin. 13-Eşkiyalar. 14-Altın. 15-Ne zaman. 16-Sürü. 17-Gençten. 18-Rüzgâr. 19-İnleyiş. 20-Kalesi. 21-Yavrusu. 22-Zan. 23-Islak. 24-Gaklamaları. 25-İntizamı.

NÂZIM'A

Ufukta mavi gözlerin sarı hasreti.
Bir ses,
«Oğlum!» diye diye
çağırır Memet'i...
Masa üstünde bir ışık gölü,
arkasında Memet.
Defter kitabına gömülü.
Karadenizin üstünden
kara yeller esti mi?
Memet gecikti mi?
Çağıran ivendi mi?
Ufukta mavi gözlerin sarı hasreti.
Sayfalarda yaralı yüreğin sevgisi.
Memet dersine çalışır,
Polonya'nın başkentinde.
Şekerim, kardeşim, üstat.
Bir daha çağırma,
çağırma Memet'i.

1965 Bulgaristan

ULU ŞAİR

Uludağ'lım, Bursa'da mı öldü?
Bursa'da dediler.
Uludağ,
dağların ulusudur.
Bir de hapishanesi var
Bursa'nın.
Görünümü çirkin,
pencerelerinde demir parmaklık.
Tuğlaları ıslak.
Gündüzleri güneşe,
geceler yıldızlara bakar,
kederli, kederli.
Uludağ'ın pınarları
serin mi serin.
Bursa'nın zindanının zülmeti,
derin mi derin.
Zindan havasında
sesi yaralı olur, ezgilerin.
Ne Uludağ'dan esen rüzgâr,
ne yamaçları saran çiçek kokusu,
duyulur burada.
Bursa'da bir Uludağ var,
başı bulutlu.
Bursa zindanında
bir ulu şair,
yüreği isyan dolu,
şiir dolu.

Yıllar geçmiş, ağır ağır,
yayan yolcular gibi
yorgun.
Polisin ayak sesleri gelir,
kuyu gibi dar avludan
yorgun yorgun.
Yoksa sağ mıdır şair, diyorum.
Keşke sağ olaydı,
Zindanda tutsak olaydı.
Yükselteydi yeniden sesini dünya,
«Şaire özgürlük» diye.
Düşünde göreydi şair yine
elleri nasırlı Anadolu köylüsünü.
Ciğerlerinde veremi besleyen
tütün fabrikası işçisini.
Duyaydı Piraye'nin sesini.
Düşüne düşüne,
amansız savaşımının,
yeni yollarını.
Sınayaydı dostların güvenini.
Uludağ duruyor,
başı dumanlı.
Bursa zindanı da var,
yolları kanlı.
Ama şair yoktur artık,
olmayacak.
ulu şair ölümünü,
göğsünde taşıdı,
Bursa'dan.
Yüreğinin infarktı onu
uzaklarda vursa da.

1970

GÜLHANE PARKI'NDA BİR CEVİZ AĞACI VAR

Sen bir ceviz ağacıydın
Gülhane Parkı'nda.
Minareler karşında,
minareler arkanda.
İlkbaharda uzanıp,
bakardın Boğaziçi'ne.
Bazen polis gölgesi düşerdi,
Gülhane Parkı'nın taş duvarlarına.
Yaprakların, ellerin
parlardı,
ışıl ışıl.
Dalların, parmakların,
çıplak kalırdı.
Bir yağmurlu güz,
erken kış günü,
aradım ceviz ağacını,
Gülhane Parkı'nda.
Kurudu dediler.
Kurudu o gün ki,
Nâzım'ı
yer üstünden,
yer altına gömdüler.
Onun yüreğindeydi,
ceviz ağacının bol ürünlü baharı.
Ceviz ağacındaydı canı,
mavi gözlü devin.
İstersin ağla,
ağla göz dolusu.

Bıraktı gitti,
bir büyük şair dünyadaki yerini.
Ya da istersen, «insanlı dünyanın,
dertlerinden kurtuldu,» diye,
gamlı, gamlı sevin.
Kim bilir, kaç ceviz ağacı var,
Gülhane Parkı'nda,
yemişleri yeşil yeşil.
Gün düşerken yapraklara,
göz kamaşır.
Bir ceviz ağacı yoktur artık.
Olmayacak.
Yaralı dizeler,
yarılanmış sayfalar,
dolmayacak.
Hani ceviz ağacı?
Kurudu, dediler.
Kaldı ceviz ağaçsız,
Nâzım'ın yurdu dediler.
Sana ulaşılmaz,
ününe varılmaz, şekerim.
Geçtiğim dünyadan,
hasretin bitmez,
bitmez, şekerim.

1970

SORGU

Od ne çekti?
Küle sorun!
Baş ne çekti?
Dile sorun!
İşten yoksun parmakların
Kederini insan bilir.
Ezgilerin özlemini
Kopmuş olan tele sorun!
Ömrün çetin yollarında
Ayak taşa iz bıraksa.
Gün ne çekti?
Yıla sorun!
Karanlığın sıkıntısını
Kör söylesin!
Pes perdenin feryadını
Tize sorun!

Ben gölgesiz bağ görmedim.
Ben tek dertsiz dağ görmedim.
Yumdum, açtım gözlerimi,
Nice dostu sağ görmedim.
Neler çekti yatak taşı,
sele sorun
Yollar uzun, erek uzak.
Taşlara dayanmaz ayak
Dayanmalı.
Dayanmalı.
Zirvelere tırmananın
yollar boyu basamağı

tekçe günü yüz yıl olur
kalbimizle,
beynimizle,
ömrümüzle,
doldurmazsak,
Ben yolcuyum.
Ben yoldayım.
Od ne çekti?
Küle sorun!
Hangi şiirim,
hangi sözüm
yaşayacak benden sonra?
Ben bilemem,
halka sorun!

Bakû, Ocak 1964

EZOP

Bilmem,
yaşayıp, yaşamadığını,
öylesine bir adam,
köle mi, filozof mu?
Ulu orta söyleyemediğini;
çevirir hayvanlar diline.
Böylece umar arar,
yürek derdine
iç sıkıntılarına...
Nasıl olursa olsun,
Bir varmış, bir yokmuş.
Ezop gitmiş,
dili kalmış yadigar.
Dünyanın bin bir sorunu kalmış.
Bazen korkudan kullanılır,
Ezop'un dili,
bazen öfkeden.
Siz nasıl bilirdiniz onu, bilmem.
Toprağı bol olsun.
Ben yerden göğe dek
memnunum Ezop'tan.

Bursa, 1968

KORKU

Derler ki yaşlı filler,
ölecekleri günün yaklaştığını
sezerler.
Birkaç gün öncesi,
başlarını öne eğip
kimseye aldırmadan
hortumlarını sallayarak
çekilirler ormanın kuytularına.
Dingin uzanıp,
beklerler ölümü.
Son günlerimde
yaşlı bir fil olmak korkusu,
fazlaca sıktı canımı.

1961

AK FİL

Rangun'da ilk kez gördüm onu,
hayvanat bahçesinde.
Süslü demir çubuklu kafes içinde.
Tek başına bir ak fil, demir kafes içinde.
Gözleri kara, tırnakları kara,
kendisi ak pak.
İnsana bir bakışı var,
sanki şimdi,
dillenip konuşacak.
Filler içinde akı az bulunur.
Filler içinde tutsağı da az bulunur.
Ormandan onu ayırmışlar geçen yıl.
Yüreği kafes sancısına dayanamıyor.
Durmadan
hortumunu kaldırıp bağırıyor.
Gözlerinden yaş akıyor gürül gürül.
Kafessiz kardeşlerini,
yardıma çağırıyor.
Diyorlar ki filler uzun yaşar.
Ak fil, ak fil...
Ne yapacaksın uzun ömrü,
yerin kafes olacaksa, yüz yıl?
Ak fil, ak fil.

GÜN BATARKEN

Gün batarken,
ufuklara hüzün çöker.
Sanki dünyamızdan,
bir şeyler eksilir.
Herkesten fazla bu kaybı
insan olan duyar,
insan olan bilir.

1971

SILA ÖZLEMİ

Diyorlar,
akşamlar hüzün taşır.
Diyorlar,
can sıkar karanlık gece.
Diyorlar...
Diyorlar...
Ya gündüzleri?
Gündüzleri sabırsızca bekleriz ki,
bir akşam olsun,
gelsin gece...

Kahire, Ocak 1959

DÖRTLÜ SÖYLEŞİ

Sığınmışız kalbime,
Umut,
Kuşku,
Keder ve
Ben.
Hayli geçmiş geceden.
Yağmur yağıyor.
Rüzgar esiyor.
Umut ne diyor?
Yağmur kesecek.
Rüzgar dinecek.
Karanlık eriyip,
sabah olacak.
Güneş doğacak,
altın telleri saçak saçak.
Kuşku ne diyor?
Ne zaman? Ne zaman?
Yağmur kara çevirebilir.
Rüzgar boraya dönüşebilir
Gece bile uzayabilir.
Keder ne diyor?
Yağmur kesse de,
Rüzgar dinse de
Sabah olsa da,
ne teselli var,
ne de bir son...
İçimdeki yetim sese,
Umut diyor,

Kuşku yiyor
Kuşku diyor,
Keder yiyor.
Ben dinliyorum,
Umudu,
kuşkuyu,
kederi.
Bekliyorum sabahı.
Doğsun güneş,
altın telleri saçak saçak.
Sormuyorum, ne zaman,
Konuş umut, konuş.
Köhne tanış.

Moskova, Temmuz 1960

VAKİT VARKEN

Saat tik tak diye diye
Girer ebediyete.
Yaşamın geri dönmeyen anları.
Zaman alıp götürür insanları,
bugüne dek kimsenin
dönmediği uzaklara.
Vakit varken dünyaya bak.
Bakıp doymasan bile.
Bir duvara bir taş koy,
Çiçek kokla!
Saçlarını,
sabahın hoş meltemiyle tara,
bağrını aç güneşe bahara.
Vakit varken gel,
şafakları karşılayalım,
sabahları.
Sevelim, sevilelim.
Düşüncelerimiz aydınlatsın karanlıkları.
Dudaklarında açılsın,
gülücükler çiçek çiçek.
Vakit varken,
ellerinin hararetinden,
ısınsın bir insan eli.
Ne çok iş var görülecek,
ne çok söz var söylenecek.
Vakit varken,
bir dal aşıla.
Ne olacaksa olsun, deme.

Düşmana amansız ol,
dosta sevecen.
Vakit varken,
öyle yaşa, öyle çaliş ki,
bir gün sen olmayınca,
apaçık duyumlansın,
yerinde açılan boşluk.

1961

GENÇLİK, YAŞLILIK, VEFASIZLIK VE SADAKAT'A DAİR

Kim derse ki gençlik her şeyden üstündür,
biraz abartılı da olsa
hoş sözdür.
Kim derse ki, yaşlılık değeridir,
gerçek de olsa,
boş sözdür.
Kendi isteğiyle gitti gençlik.
Kendi isteğiyle geldi yaşlılık.
Ne onu alıkoyabildim,
Ne bundan korunabilirim.
Ne doyasıya sevindim,
ne ağlayabildim.
Açgözlü olduğumu sanmayın, hayır.
Gençlik vefasız çıktı,
yaşlılık vefalı.
O ki ömrümün son gününe dek
benden ayrılmayacak.
İyi mi yani?

1960-62

PETROL KUYUSU KULELERİNİN SÖYLEŞİSİ

Yaşlı kule,
yanındaki genç kuleye dedi ki,
«Ayaklarını sağlam bas
çelik döşemeye.
Hazırlıklı ol,
fırtına kopar,
demiri döver,
çeliği gevşetir.»
Genç kule yanıtladı,
«Sen neden tedirginsin?
Korkum yok benim,
fırtınadan, boradan.
Belki senin paslanmıştır direklerin.
Belki dalgaların çarpışı,
ek yerlerini koparıp sökmüştür.
Yoksa,
gemini koparan rüzgarların
korkusu mu çöktü içine?»
Yaşlı kule dedi ki,
«Ben geçtim uzun ömrün yolunu,
düşsem ne gam?
Çalım atmak hüner değil.
Ağır günde sağlam dur, ataksın.
Ben çökersem, ardında geçmişim kalır.
Sen çöksen,
Geleceğini gömersin.»

1962

KURUNTULAR YOLUNDA

Hazer'in kaç yaşı var acaba?
Acaba ne zaman,
yükselip kabarmış,
Şubanı dağı?
Acaba Abşeron'un altında,
petrolden önce ne varmış?
Acaba kim yakınış
ilk ocağı,
Bayıl kıyısında?
Yıldızlara bakıyorum,
dün de vardı
bugün de olacak.
Acaba Hazer ne kadar yaşayacak?
Acaba Şubanı dağı ne zaman çökecek?
Acaba Abşeron altındaki
petrol bitince
yerinde ne kalacak?
Acaba kim yakacak
yeni lambaları Hazer kıyısında?
Acaba kim seslendirecek
yeni ezgiyi,
hangi dilde?

1962

DÜNYANIN DERDİ

Yine uyuyamadım bu gece.
Ne başım ağrıyor,
ne de hastayım.
Yatağım rahat.
Döşemeden tavana dek sessizlik var odamda.
Ola ki böylesi bir sessizlikte,
bir gün,
bizimle vedalaşmadan,
alır başını gider yürek.
Ama bu değil beni tedirgin eden.
Var olan her şey
bir gün yok olacak elbet.
Ama beni uyutmayan,
dünyanın derdi,
toprağın acısı.

1962

HEPİMİZ BİR YOLDAYIZ

Yol...
Katar.
Binenler var, inenler.
Kimi güle güle biner,
güle güle iner.
Kimi, kederli, kaygılı.
Duraklar aşılır...
İstasyonlar geçilir.
Bitmek bilmez katarın yolculuğu.
Gündüzü var, gecesi var.
Daha güle güle binip,
kederle inecek
kim bilir niceleri var.
Ne ben bilirim nerede ineceğimi,
ne katardakiler bilir.
Belki de katar hiç durmuyor.
Öyle sanır inen,
öyle sanır binen,
öyle sanırım ben.
Katar gider.
Ben çay içerim, sigara içerim,
düşünürüm, şiir yazarım.
Ben bu uzun yolda,

gitmeye, gitmeye, gitmeye de,
en yakın durakta inmeye de hazırım.
Ama...
Bu şiiri bitirip,
bir yenisine başlamalıyım.
Bir de...
Ne yol biter,
ne dilekler.
Yeni istasyonlar, duraklar geçer.
Kimisi biner.
Kimisi iner.

Mart 1962

RENKLERDEN BEYAZ

Uykulu bebeğin gülücüğü,
umut.
Karşılıksız iyilik.
«Siz kanser değilsiniz.»
tümcesinin söylendiği an,
insanın mutluluğunu yaratan
her şey...
Ve hatta,
avutmak için söylenen yalan...
Bir de, ne bileyim,
insan sevecenliği...

MAVİ

Dalgasız deniz,
üzgüsüz sevgi.
Gökyüzünün derinliği.
Dega'nın «Dansçıları»ı.
Genç bir ressamın çizdiği güneş.
Gözlerin dinginliği.
İnsan düşünceleri.
Buz adaları arasında kalan
Su kanalları.

MAVİMSİ AVUNTU

En korkuncu hastalıkların
Boyun eğmesini aklama duygusu
Yükü Tebriz'de kalan devenin,
bir gün geleceğini ummak
Aldanışın tatlı ağısı,
kızgın çölde
karaçalının işlemeli gölgeleri.
Damı akanların,
yüreğine süzülen
gökyüzünün maviliği.
Bir de,
insan onuruna yakışmayan,
Bana neçilik.

ŞİİR DİLİ

Kim ne derse desin,
Şiir dili anlaşılır.
İstersen sevinçten yaz,
istersen üzüntüden.
Öylesine anlaşılır ki,
Cahil yüz kez okusun,
yine bir şey anlamaz.

1958

KAFİYE

Alan ve salan
Tan ve aman.
Yorulmadın.
Çift olur kulakları,
insanın.
Ne yani?
Sırf bu yüzden mi
Tüm satırları
halı çivilercesine duvara
kafiyeleyelim?
Yan yana,
çifter çifter.
Şaire acımıyorsan,
okura acı bari.
İzin ver kulakları biraz...
Bekliyordun ki,
dinlensin, diyelim,
Hayır dirlik bulsun.
İşte böyle,
Kafiyesiz.
Bu sözlerim,
Sanma ki,
her çeşit kafiyeye dairdir.
Hayır!
Kafiyenin nesi var?
Uğraşanı olmalı.
Kafiyenin nesi var?
Çiğneyip gevşemesek.
Onun canına okuyan
Kalemi kör şairler.
Sözüm böylelerine dairdir.

1957

UNUTMAYIN

Çiçekli bir Mayıs sabahı doğdum ben,
belki bir Ocak akşamı giderim.
Tabutuma ipek sarmayın.
Cenazeme toplamayın kalabalığı.
Bir avuç toprak üstüne koyun başımı.
Ben toprağı severim.
Ama benim bu sevgim,
ne sergilenen bir tablodur,
ne parıltısı göz kamaştıran pırlanta.
Benim sevgim içtendir.
Sade, yalın...
Anamın sütü gibi,
babamın öğüdü gibi,
ben sevdim bu toprağı.
Bir avuç toprağı esirgemeyin benden.
Ben giderken onu götüreyim,
kuşaklar boyu insanlara,
her türlü ürün veren,
bu vatandan.

Ağlamayın, ben ölünce,
gülmeyin de.
Ne gereği var.
Sağlığımda çok güldüm,
çok ağladım.
Ama o hazin akşam,
beni tek başıma bırakıp,
«ebedi sükun evi»nde

dönerken geri.
Açın kanatlarını açın,
odamda pencerelerin.
Lamba yakmayın.
sessizce çıkın odadan.
Öylesine çıkın ki sessizlik uyanmasın.
O sessiz, o karanlık odamda,
yalnızlık ve sessizlik dinlensin.
Dinlensin ruhum.
Umudumu, dileğimi,
sevincimi, kederimi,
yaşamış olan odamda...

Geri dönselerdi ölüler,
ben bu odaya dönerdim.
Uzunca bir dakika,
dinlenirdim.
işim yoktur cennette,
gitmem, çağrılsam bile.
Cehennemi söndürüp,
tüm ölüler ora gitseler bile.
Mutlu olurdum eğer,
tabutumu kendim taşıyabilseydim.
Adımı, anımı,
yazılı söylevlerden,
buz gibi «ah»lardan koparabilseydim.
Vatan toprağı geniştir,
tıpkı yüreğim gibi.
Göyçay'a gömün, demiyorum, beni.

Ama ikiyüzlülerden uzak,
götürün bir çaya gömün beni.
Tabutumu serin sular sarsın,
mezarımı gören kederlenmesin,
sevinçli olanlar, dileği olanlar.
mezarımın üstünde sular çağlasın.
İnsanlar sevinçle gülüşsün
aydınlık günlerde.
Gecelerse, bana,
yeşil saçlarını,
sulara sarkıtan,
salkım söğütler ağlasın

1967

ÇINARIN YAŞAMI

Ne sonbahar,
ne kıştı...
Bir çınar kurudu.
ne suyunu kestiler,
ne gölge üstüne düştü.
Ağaç ayaktayken kurudu.
Saralmadı yaprakları,
dalları kırılmadı
Ne yaprağı döküldü,
yuvadan uçan kuş gibi.
Sanki gövdesi üşüdü.
Çınar beş yüz yıldan biraz,
bir tek yaz,
daha az,
yaşadı.
Ama düzgün yaşadı.
Yaşadı estire estire,
bugünden yarına.
Çınarın ölüm gününe dek,
ta ilk ürününden,
ilk yaprağından başladı.
Yüzyıllar boyu bu ölüm,
çınarın dallarında,
gövdesinde, kökünde.
Ayrılmadı çınardan,
ne bir gün, ne de bir an.

Bir yaz başında gördüler,
çınar kurumuş, ölmüş
Bir gece kara yelden,
dayanamamış göçmüş.
ne boyundan, bosundan yakınırdı çınar,
ne yükseklikten.
Çınar, beş on insan ömrü olan
dört yüz doksan dokuz yıl
yapraklandı,
ağır ağır toparlandı,
sessizlikle öldü,
yaşlılıktan.
Ne gölgesi kaldı ortada,
ne hafif esintiden
bestelediği ezginin
titrek fısıltısı.
Bir acı sızı kaldı,
insanların yüreğinde,
çınardan.
Çınar gitti,
gönüllerde acısının
izi kaldı.
Fırtınada, kasırgada,
eğilmedi
güçsüzlüklük
korku nedir
bilmedi.
Yaşadı çınar gibi,
bilinçli bir ata gibi,
Böylesine çınar ömrü,

olsun isterim ömrüm.
Yılların sayısına göre değil.
Bir ömür ki anılarda yankısı,
izi kalsın!
Birçok uzun ömürden fazladır.
Bir ömür ki kimseye,
sıkıntı yaratmamış
Bir ömür ki yakınılmamış,
hiç kimseye baş eğmemiş.
Bir ömür ki,
hem yokuşu onurlu,
hem üzgülü inişi.
Bir insan ömrü,
erkekçe, mertçe.

OLMASIN OLMASIN

Olmasın,
gönül karanlığı.
Ömrün gamlı günleri,
Damla damla süzülmesin
dileğime umuduma.
Arda kalan yıllarıma.
Üzgülü yollar boyu.
Uzaklaşır, boğulur
anılar
dumanlı sessizliğe.
Her gün yaklaştırır,
son ereğe bizi.
Kıyısını gösterir,
artık ömür denizi.
O kıyıda neler var?
Var mı haber getiren,
Ordan bir geri gelen?
Ne yel kanatlı kuş var,
ne bir uçak, ne tren.
Ömür öyle bir sokak,
tek yönlü gidişi var.
Onun katı yasası,
günlerimizi yutar...

1981

İNSAN

Sesler kesildi.
Fikirler dondu.
Kurşun asıldı kirpiklerinden.
—Aç kapıyı!
—Buyur.
—Ben ölümüm! Canını almaya geldim!
—Hoşgeldin desem,
biraz gülünç kaçar.
Gelmişsin, al götür.
—Adı, babasının adı,
Yaşı, adresi, işte budur tamam.
Gidelim!
Sessizlik çöktü araya.
Uzun derin sessizlik,
Bir saniye, tastamam.
Kalktı ayağa,
—Gidelim, dedi.
Demedi, ben değilim,
senin aradığın insan.

ÇINAR ALTI

Koca çınar
gölgesiyle kucaklamış
alanı.
Habersizim,
Çınar baba.
Hanı Fikret?
Hanı Namık?
Ahmet Haşim?
Yahya Kemal?
Rıza Tevfik hanı?
Nasıl geçti,
o dönemin?
Nerde şiir meclislerin?
Hazin sohbetlerin,
o kalabalık?
Bir mavi gözlü genç vardı.
Sık sık gelir buraya,
susar bir kenarda durur
O zamanlar da, var mıydı
böyle geniş gölgende,
«Bademe gel!» diyen satıcı.
«Yeşil badem,
çiçeği burnunda badem,
daha turfandadır badem...
Bir tarafta Karadeniz'in
meltemlerinde hoş soluk.
Uzaklardan gelen,

Uzaklara giden.
Vapur sesleri.
Vapurlar uzağa gitseler de
yakına gelseler de,
geçerler Boğaziçinden,
batmasalar fırtınalarda.
Neylemişti sana,
o mavi gözlü çocuk?
Bursa zindanında
yıllarını harcadı.
Ulu çınar.
Hâlâ gölgenin altından,
geçip giden,
kaç insan var?

1970

BAHAR HER YIL GELECEK

Gökyüzüne baktım,
lapa lapa kar yağıyor.
Kerem'i anımsadım.
En güzelinden bir söylence,
iki gömüt,
aralarında karaçalı.
Her zaman
işlerimize köstek olur.
İster çok yağsın kar, ister az.
Diner vakti gelince.
Güneş daha sevecen,
daha cana yakın.
Dağ tepeler biraz sisli,
kır çayır rengarenk
Meltem daha bir yumuşak esecek.
Böylece her yıl
Kış gidip, bahar gelecek.
Bu baharlardan biri,
bensiz gelecek,
bensiz gidecek.
Bari bol otlu çiçekli olsa yolu.
Dağında düzünde,
çıkmayaydı karaçalı.
Böyle işte, dünya böyle,
Güle güle.

YILLARIN KAPISINDA

Bir gün bensiz olacaksın.
Sensiz olacağım demeğe,
varmıyor dilim.
Kim bilir
nerede,
yaşam yolunun bitişi.
Yaşamı kısaltır mı,
sevgi,
üzgü,
nefret?
Yoksa uzatır
Yolumuz döner dolaşır,
azizim,
bu kıvrımların,
kör dehlizleri var.

Bahar günleri
umut kaynağı
Ayaz günlerinin
talanı var.
Bir sessizlik, bir karanlık.
Keser önümü.
Dur.
Bitir.
Ama, diyorsun,
bitmemiş işlerim.
Ne çok umudm,

dileklerim var.
Soğuk bir ses
yakıyor beynini.
Vade bitti.
Bitir.

RESUL RIZA'NIN ÖLÜMÜNDEN BİR GÜN ÖNCE YAZDIĞI SON ŞİİR

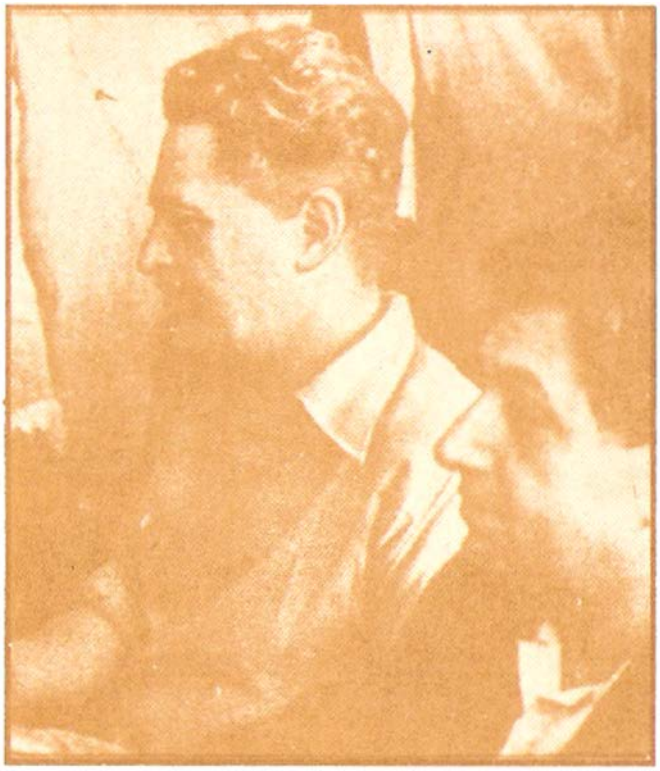
Ömrümün kederli günlerindeyim,
hastalığım nedeniyle
yaşlılığım yüzünden.
Hekim diyor,
yorulmuş yürek.
Aynı fikirdeyim,
yorulmuşsun yüreğim.
Geçen günler gözümde,
bir hayal perdesidir,
sızlatıyor sızım sızım.
Kendimindi o günler,
bu günlerimse üvey.
Günler var çeşit çeşit,
hüzünlüsü bu yanda,
sevinçlisi ötede.
böyle olurmuş demek,
yaşam, günün sonunda...

31 Mart 1981

İÇİNDEKİLER

Resul Rıza 5
Resul Rıza İçin Ne Dediler 7
Ben İsterim 9
Çınar 11
Belki 12
Mutluluk 13
Karabağ-Anayurdum 14
Şarkılar 16
Kemane 18
Kür ve Aras 19
Yaralı Kerkük'ün Bugünlü
Hoyrat ve Manileri 20
Nâzım'a 27
Ulu Şair 28
Gülhane Parkı'nda Bir Ceviz Ağacı Var 30
Sorgu 32

Ezop 34
Korku 35
Ak Fil 36
Gün Batarken 37
Sıla Özlemi 38
Dörtlü Söyleşi 39
Vakit Varken 41
Gençlik, Yaşlılık, Vefasızlık Ve Sadakat'a Dair 43
Petrol Kuyusu Kulelerinin Söyleşisi 44
Kuruntular Yolunda 45
Dünyanın Derdi 46
Hepimiz Bir Yoldayız 47
Renklerden Beyaz 49
Mavi 50
Mavimsi Avuntu 51
Şiir Dili 52
Kafiye 53
Unutmayın 54
Çınarın Yaşamı 57
Olmasın Olmasın 60
İnsan 61
Çınar Altı 62
Bahar Her Yıl Gelecek 64
Yılların Kapısında 65
Resul Rıza'nın Ölümünden Bir gün Önce Yazdığı Son Şiir 67

Ünlü Azerbaycan şairi **Resul Rıza** 1910 yılında Gökçay kasabasında doğdu. Liseyi bitirdikten sonra Bakü ve Moskova Üniversitesi'nde okudu. Yeni Azerbaycan Şiiri-Özgür Koşuk Şiirinin kurucusu ve ilk büyük ozanı olan Resul Rıza'nın Azerbaycan edebiyatında kendine özgü bir yeri vardır. Edebiyatta yenileşme hareketi onun adına bağlıdır. Sayısız şiir kitabı bulunan, destan ve oyun yazarı olan Resul Rıza'nın kitapları birçok yabancı dile çevrilmiştir.

Nâzım Hikmet
"Çağdaş Azerbaycan Edebiyatı halkın vazgeçilmez türküsüdür. Resul Rıza'nın sesi bu türkünün en güzel örneklerini yansıtmaktadır."

İrji Taufer:
"Rezul Rıza şiiri düşünce ve zekanın renklerin diliyle konuşmasıdır."

I S B N 975-406-436-9

9 789754 064360